

Květnové plénum ÚV KSČ a jeho odraz ve velení

XIV. sjezd a především plénum ÚV KSČ k otázkám vědeckotechnické revoluce ukázaly správnou cestu přeměny vědy v bezprostřední výrobní sílu a výroby na vědecky založený proces, který významným způsobem zasahuje do všech stránek života společnosti. Hlavními rysy politiky naší strany v této oblasti je jednota vědeckotechnického rozvoje s řešením úkolů hospodářské výstavby, třídní a internacionální pojetí vědeckotechnického rozvoje při neustálém upevňování úlohy strany v tomto procesu.

Oblast vojenství, jako součást společenského života, nemůže zůstat stranou tohoto procesu. Ba právě naopak, rozvoj výrobních sil měl a má vždy rozhodující vliv na vývoj zbraňových systémů a tím i na způsoby vedení ozbrojeného zápasu.

Základem pronikavých změn v soudobé vojenské technice je rozvoj přírodních věd, zejména jaderné fyziky, elektroniky, kybernetiky, radiotechniky apod.

Množství a rozsah účinnosti prostředků hromadného ničení dosáhl v současné etapě VTR takových rozměrů, že tak jak uvádějí zahraniční prameny umožňují v krátké době několikrát zničit rozhodující vojenské i ekonomické cíle na zeměkouli.

Těto skutečnosti jsou si všichni rozumní lidé vědomi a vynakládají všechny síly k tomu, aby obrovských množství VTR bylo využito především k mírovým účelům. Především KSSS, závěry XXIV. sjezdu a praktická politická činnost dokazují, jak toto úsilí chápat a realizovat.

Vzhledem k tomu, že zatím nebezpečí válek trvá, musí najít výsledky VTR i v praktické činnosti naší ČSLA, abychom byli, tak jak stanoví RMNO na výcvikový rok 1974—1975, připraveni pokračovat ve zvyšování připravenosti velitelů a štábů k plnění bojových úkolů, ke zdokonalení způsobů přípravy boje ve zkrácených lhůtách a vedení aktivní, překvapivé a dynamické bojové činnosti ve složitých podmínkách s použitím klasických i jaderných zbraní ve vysokém tempu.

Svémi sociálními důsledky se výsledky VTR promítají do vojenství především v těchto směrech:

— uvádí do nových souvislostí funkci soudobé války, čímž ovlivňují metody řešení rozporů mezi světovými sociálními systémy; otázky války a míru jsou nejvýznamnějším světovým problémem;

— mírové období každé země je soustavně ovlivňováno různými procesy spojenými s válkou nebo přípravou k válce;

— vojenství ovlivňuje většinu sociálních procesů ve státě;

— vyvolává podstatné změny uvnitř vojenské organizace;

— ovlivňuje strategii, která má nejbližší k politice, ale také taktiku boje jednotlivců.

Bedřich Engels, klasik marxismu, který se zabýval problematikou vojenství napsal „... pokroky techniky, jakmile se staly vojensky použitelné, vynutily si téměř násilím změny, ba převraty ve způsobu boje ...“

Na základě těchto závěrů, požadavků květnového pléna ÚV KSČ i úkolů RMNO na rok 1974—75, chceme řešit ve svém článku některé problémy, které souvisí s upevňováním výsledků VTR v naší praktické činnosti v poli.

Chceme se krátce zamyslet nad některými ustanoveními současných řádů a předpisů a jak tato ustanovení umožňují, či znesnadňují zdokonalit proces velení a skloubit jej s využitím výsledků VTR.

Jsme si vědomi, že v těchto řádech jsou zakotveny bohaté bojové zkušenosti hrdinné Sovětské armády získané v průběhu 2. světové války. Přesto si myslíme a klasické marxismu-leninismu nás v našem myšlení utvrzují, že současný rozvoj zbraňových systémů vnáší do vedení ozbrojeného zápasu takové revoluční změny, které si přímo **vynucují nejen změny** ve formách vedení ozbrojeného zápasu, ale v myšlení lidí, především velitelů a štábů. Z toho vyplývá zákonitě i **nutnost revolučním** způsobem změnit i jejich praktickou činnost ve velení.

Jsme si vědomi toho, že to nebude možné uskutečnit naráz, bez dostatečné připravenosti lidí i patřičné techniky. Jsme si vědomi i toho, že bude třeba v průběhu tohoto procesu překonávat určitý konzervatismus v myšlení lidí, bojovat s praktikem i šablonovitým přístupem k problémům. Je nám jasné i ta skutečnost, že zavedení vysoce progresivní výpočetní techniky je velmi složité a nákladné. Na druhé straně chceme ukázat, že přes určité potíže se na našem štábu daří prakticky používat integrovaný soubor „GOLIÁŠ“ a celou řadu dalších programů, které řeší dílčí úkoly procesu velení. Chceme ukázat, jak bychom si představovali, či jakým způsobem by bylo možné složitý proces velení zrychlit, zkvalitnit a ušetřit drahou a obtížnou lidskou prací k praktickému prosazení rozhodnutí velitele u podřízených.

Předpis Oper-2-1 **dává široké možnosti uplatnění racionalizace v práci štábů**. Zatím však v praxi přežívají staré formy a metody, zejména při zpracování bojových dokumentů. Především tyto dokumenty vyžadují v praktické činnosti štábů mnoho sil většiny příslušníků štábů bez ohledu na to, že soudobá bojová technika si změny v metodě práce na dokumentech, jejich formě a obsahu přímo vynucují. Z toho vyplývají tedy zákonitě požadavky na pohyblivost, odolnost a vybavenost míst velení i **pružnost v práci orgánů velení**. Vzhledem k možným a rychlým a závažným změnám ve vývoji situace na bojišti, zvyšuje se i náročnost na rozhodovací proces a doručení bojových úkolů vykonavatelům. Z toho pochopitelně vyplývá nutnost zrychlit a zkvalitnit oběh informací.

Náročnost rozhodovacího procesu se zvyšuje s požadavkem zkracování času, potřebného k přijetí rozhodnutí. Ke splnění těchto kvalitativně nových úkolů vedou dvě cesty. **První je extenzivní** a jde o zvýšení počtu štábních pracovníků

a rozdělení celého procesu na řadu dílčích operací při určitém snížení intenzity práce jednotlivce. Tato cesta je nesprávná a nereálná, vzhledem k požadavku dalšího zmobilitnění orgánů velení, zvýšení odolnosti míst velení, vzhledem k nedostatku většího množství všestranně připravených štábních pracovníků.

Druhá cesta vede přes racionalizaci veškerých štábních prací a využití prostředků mechanizace; na vyšších stupních, počínaje svazem, potom využití výpočetní techniky. Tato cesta je správná a plně v souladu se závěry květnového pléna ÚV KSČ z roku 1974.

Problémy jsou v tom, jak jsme již naznačili, že se v praktické činnosti snažíme slučovat neslučitelné, tj. moderní prostředky se starou metodikou práce s vžitými formami činnosti, včetně formy a obsahu dokumentů. Tak se stává, že jednotlivé činnosti na sebe nenavazují, a zpracováváme dokumenty po staru. Pak zákonitě dochází k tomu, že pracovník štábu buď zpracovává dokumenty dva, jeden po staru a jeden s použitím výpočetní techniky, či prostředků racionalizace a nebo jen jeden, aby si ušetřil práci. Zpracuje totiž dokument či návrh starou vžitou formou a výpočetní technika a ostatní mechanizační a racionalizační prostředky jsou spíše na obtíž, než k tomu, aby zdokonalily a zrychlily proces velení a zlehčily práci příslušníků štábu.

Jestliže bychom i nadále touto formou chápali VTR ve vojenství, pak budeme trvale přešlapovat na místě.

Znovu opakujeme: je-li nám jasné co **chceme a musíme**, musíme k tomu i vytvořit nutné předpoklady. Základní předpoklady v současné době vidíme v racionalizaci práce, především na štábních dokumentech. Myslíme si, že racionalizovat musíme začít u rozhodujících dokumentů a procesů, přehodnotit jejich obsah, formy a metody zpracování, vyzkoušet jejich použitelnost na zkušebních štábních nácvicích, upravit je, přizpůsobit jejich metodě zpracování vnitřní metodikou práce ve štábech i v pracovních skupinách a prosadit je do velení. V dalším budeme teprve mocí racionalizované dokumenty připravit pro výpočetní techniku 3. generace. V tomto vidíme začátek realizace květnového pléna v procesu velení v poli.

Uvedeme některé konkrétní pohledy na oblast rozhodovacího procesu.

Hodnocení situace

Štáby organizují shromažďování a vyhodnocování informací o nepříteli, vlastních vojscích, sousedech, terénu, radiální, chemické a biologické situaci atd. Zatím je to proces časově velmi náročný. Informace o situaci hlásíme technickými pojiťky s písemnými hlášeními. Přes možnosti telefonického spojení pomocí utajovačů (pouze u vyšších štábů), kterými se snížil čas potřebný na předání informace, dochází k tomu, že jednotlivé spojovací kanály jsou přeplněny a je nutné stanovit přísně pořadí důležitosti při hovorech.

Zprávy získáváme z různých zdrojů a nemusí být vždy stejné. Vzhledem k rozřízštěnosti tohoto procesu na jednotlivé složky štábu, můžeme těžko využít mechanizačních prostředků, popřípadě i výpočetní techniky.

Z toho vyplývá závěr, že je nutné tento proces integrovat do jednoho centra. Již hodně se hovořilo o bance dat. Je tedy nutné zřídit na štábu informační středisko, které bude shromažďovat informace od podřízených a předávat je složkám štábu v potřebném rozsahu.

Zřízení tohoto střediska umožní využít výpočetní techniku, zejména na stupni svazu. Zatím největší překážkou uskutečňování tohoto integrovaného sběru

informací jsou přenosové cesty, které nezabezpečují dostatečnou efektivnost a také velké finanční náklady. Ovšem jinou cestou nemůžeme jít.

Zejména musíme formalizovat a racionalizovat systém všech písemných a grafických hlášení. **Formalizace hlášení** spočívá v tom, že většina údajů je předtisknuta a doplňujeme jen směry, prostory, zvláštní sdělení a určité specifické výrazy. Tím dojde ke zkrácení času. **Racionalizace hlášení** (grafických) spočívá ve vytvoření takové obsahové skladby údajů, které jsou nezbytně nutné pro daný stupeň a z toho také vyplývá vyloučení všech nadbytečných a nepodstatných údajů.

Na stupni svazu je také důležité využít výpočetní techniku při zpracování poměrů sil. Jde někdy o desítky poměrů sil, které štáb připravuje během několika minut.

Důležitá je také grafická informace štábu o situaci. V současné době existují takové mechanizační prostředky, které v krátké době (několika minut) vytvoří stovky výtisků jedné grafické informace. Půjde zejména o to štáb těmito prostředky vybavit.

Velmi prospěšné bude využít průmyslovou televizi na místech velení k přenosu informací uvnitř štábu.

Zvláštní pozornost musíme věnovat souhrnným hlášením pro jejichž racionalizaci a formalizaci jsou vytvořeny poměrně dobré podmínky.

Plánování a příprava bojové činnosti

Základem pro plánování a organizaci bojové činnosti je rozhodnutí velitele, které zpracováváme graficky a písemně. Stupeň svazu na základě rozhodnutí velitele a jeho pokynů zpracovává plán operace, v němž konkrétně stanoví pořadí a způsob plnění úkolů uložených vojskům a hlavní opatření k zabezpečení bojové činnosti. Kromě těchto dokumentů zpracovává operační směrnice nebo bojový rozkaz.

Rovněž tyto písemné dokumenty je nutné formalizovat a graficky racionalizovat. Formalizaci operační směrnice nebo bojového rozkazu předejdeme tomu, že se tyto dokumenty nestanou snůškou slohových cvičení a zbytečných výrazů a nejsou redundantní. Navíc nejsou časově tak náročné.

Nad zpracováním grafických dokumentů se musíme zamyslet hlouběji.

Předpisy, které řeší obsah těchto dokumentů, vycházejí ze zkušeností 2. světové války. Nechceme tvrdit, že to není správné, ale vzhledem k rozvoji zbraňových systémů a jaderných zbraní, dochází k určitým změnám ve vedení bojové činnosti. Musíme znovu prověřit, zda údaje, které mají obsahovat grafické dokumenty, jsou pro řízení bojové činnosti důležité.

Zpracování grafických dokumentů je především velmi pracné. Zatím prostředky mechanizace, které by urychlovaly nebo mechanizovaly grafickou stránku dokumentů, nejsou. Můžeme používat jen dílčí zlepšení jako je sítotisk, propisot apod. Proto hlavní cestu vidíme ve zjednodušení dokumentů.

Jde o velmi důležitý a obsažený dokument, velmi náročný na práci. Z hlediska náročnosti na práci dále posuzujeme jeho trvalost. Již jsme řekli, že soudobý boj bude charakterizován rychlými změnami situace. Kromě toho vedení boje denně upřesňujeme vydáváním dalších rozhodnutí. Proto trvalost tohoto dokumentu je časově omezená a měl by být jednodušší. Proč např. musíme plánovat manévry zálohami do celé hloubky bližšího úkolu; jaderné údery plánovat na cíle, které tam ve skutečnosti nejsou a nebudou — navíc k tomu zpracováváme zvláštní dokument.

Přitom některé štáby tento dokument dělají ještě podstatně složitější. Postupně tam zakreslují operační sestavu, se všemi jejími prvky až do bližšího úkolu. Podle našeho mínění by tento plán měl mít platnost pouze do zahájení bojové činnosti. V tomto dokumentu dochází také k dublování informací. Součástí plánu operace jsou plány náčelníků druhů vojsk a služeb, které všechny údaje podrobně rozvádějí ještě jednou.

Závěrem z toho vyplývá, že každý taktický i operační stupeň by měl jak grafické rozhodnutí, tak také plán operace posoudit a z tohoto hlediska racionalizovat. Znamená to nejen úsporu práce, ale také úsporu času, který můžeme věnovat podřízeným.

Zpracování bojových dokumentů

Rozhodnutí velitele štáb zpracuje a doručí vykonavatelům. Na včasném doručení tohoto dokumentu závisí realizace rozhodnutí velitele. Jaký časový úsek představuje zpracování a doručení dokumentu ze stupně svazu?

Nebudeme zatím podrobně časově analyzovat proces zpracování těchto dokumentů a jejich doručení vykonavatelům, ale po starém způsobu to vyžaduje nejméně 2—3 hodiny času za předpokladu, že zpracovatel má v této práci dostatek zkušeností. Z toho vyplývá, že jde o náročný dokument.

Čas potřebný pro zpracování se ale dále prodlužuje formou zpracování těchto dokumentů. Ve většině případů pracujeme podle pořadí bodů v těchto dokumentech; obsahové zpracování však závisí na subjektu — zpracovateli. Názor nadřízeného nemusí být shodný se subjektivním názorem zpracovatele. V tom případě dokument štáb znovu přepracovává a čas ubývá. Již jsme řekli, že hlavním naším cílem musí být úspora času pro práci podřízených.

Východiskem z této situace je formalizovaná dokumentace. Formalizujeme-li bojové dokumenty, omezíme činnost zpracovatele pouze na doplnění jmen a názvů z mapy a řečnost dokumentu snížíme na minimum. Navíc můžeme při vhodném uspořádání předávat takto zpracovaný dokument i kódovaně šifrovacím dálkopisem. Počet skupin čísel bude podstatně nižší a dokument můžeme odeslat daleko dříve než při doslovném zpracování.

U bojových dokumentů určených pro velení vojskům jde rovněž o jejich racionalizaci. Na štábech všech stupňů je již vžitý obsah výpisu ze směrnice nebo bojového rozkazu a obsah bojového nařízení.

Jde o bojové nařízení dosti obsáhlé. Na nižších stupních bude stručnější. Zkoumáme-li ale dále proces řízení bojové činnosti, zjistíme, že všechny druhy vojsk i služby, velí svým náčelníkům po odborné linii. Tedy vlastně úkoly plnění ve prospěch podřízeného jsou i po odborné linii. Naskytá se otázka, zda by nebylo vzhledem k úspoře času vhodnější ponechat v bojovém nařízení pouze rozhodující úkoly plněné ve prospěch podřízeného letectvem a raketovým vojskem a ostatní úkoly předat po odborné linii.

Toto zjednodušení představuje opravdu velmi podstatnou úsporu času, protože pouze zjištění těchto úkolů, jejich formulace, zákres na mapu je velmi náročné.

Studujeme-li bojové dokumenty na každém stupni, jejich racionalizací a formalizací můžeme uspořit čas, který můžeme velmi účinně věnovat kontrole a pochopení úkolu podřízeným stupněm. Hlavním hlediskem, podle kterého budeme racionalizaci bojových dokumentů pro velení vojskům řešit, musí být stručnost, jasnost, účelnost, srozumitelnost a dostatek údajů pro řízení bojové činnosti na podřízených stupních.